

Caracteristica limbajului de specialitate din domeniul artelor plastice (pictura)

Larisa Șatravca, lector

Summary

The present article approaches the subject of specialized language in painting - a category of fine arts. The author presents the specific specialized language, terminological system of the painting, frequency of synonyms in specialized texts and the importance of context.

Limbajul este o activitate universală, care a fost cercetat în decursul anilor „prin diverse dezbateri, din care s-au desprins câteva probleme fundamentale: problema distincției dintre ceea ce este înăscut și ceea ce este dobândit, a specificității limbajului și a caracterului general al proceselor de însușire” [3, p.7].

„Autorii (O. Ducrot, E. Bates, I. Bruner, J. Rondal, A. Потебня etc.) constată că dezvoltarea limbajului este determinată de mai mulți factori, care sunt interdependenți: *factorul cognitiv, factorul social, și factorul competențional*” [3, p.7]. Fiecărui factor care intervine în procesul de comunicare îi este asociată câte o funcție, de aceea limbajul dispune de cea mai puternică forță de expresie.

Din punct de vedere științific, limbajul poate fi studiat de diverse discipline; fiecare din ele definește propriul ei set de probleme și are modul ei propriu de adresare. [8] Astfel, în zilele noastre, „aproape orice vorbitor folosește, cel puțin un limbaj de specialitate, corespunzător unui domeniu profesional sau de interes personal” [6, p.1]. Acest tip de limbaj reprezintă varietăți stilistice funcționale asemenea limbajului comun/uzual.

Cercetătorul Dan Slușanschi, în *Studiul vocabularelor speciale. Probleme de metodă* definește limbajul de specialitate drept un limbaj ce are un *lexic specializat*, care sunt, într-un mod sau altul, legate de o activitate specifică, de un domeniu științifico-profesional [2], și care sunt folosite de un grup de vorbitori în comunicarea lor scrisă sau orală, în cadrul unui domeniu al existenței sociale, profesionale și culturale. Limbajul de specialitate are o sferă de întrebuințare limitată și, în consecință, este înțeles doar de un grup social strict determinat. [4, p. 214] Astfel, limbajul de specialitate este „diversificat, individual, relativ independent. Studiul acestuia presupune, deci, o abordare specială, proprie fiecărei terminologii care își identifică, în primul rând, trăsăturile definiției”, menționează I.-M. Milutin în studiul său. [7, p.2]

Este, în general, acceptat faptul că limbajul de specialitate are ca fundament limbajul uzual/ comun, care definește o comunitate mai largă decât cea circumscripă de domeniul ocupațional al unui individ. Orice individ își însușește limbajul comun înainte de a accesa un limbaj de specialitate, iar, după achiziționarea acestuia din urmă, devine utilizator a două limbaje. Ca și în cazul bilingvismului, o parte din influențele reciproce dintre cele două limbaje se explică pragmatic, grație utilizatorului lor comun. [6, p.1]

Delimitarea celor două limbaje se bazează pe specificitatea tot mai pronunțată a lexicului domeniului profesional.

Limbajul de specialitate are un fond de *expresii lingvistice* identic nu numai cu limbajul comun, ci și cu limbajul de specialitate al domeniului, limbaj însușit obligatoriu de specialiști, indiferent de colectivitatea lingvistică de pe mapamond căreia îi aparțin, specifică M.-I. Borchin și O. Borchin în articolul *Raportul cauzal dintre limbajul comun și limbajul de specialitate*. [6, p.2]

Efortul de asimilare a limbajului de specialitate este diminuat datorită existenței unui important segment comun ambelor limbaje, reprezentat de fonetică, de structuri gramaticale și discursive identice.

Drept un câmp de cunoaștere suplimentar și indispensabil a unui anumit domeniu de activitate este considerat, în primul rând, *terminologia*. [1, p.7]

Indiferent de domeniul de activitate profesională, cercetătoarea C. Athu spune că „toate terminologiile sunt formate atât din cuvinte din limba comună, cât și din cuvinte strict specializate, care individualizează fiecare limbaj de specialitate” [5, p.4].

În studiile mai multor cercetători – A. A. Reformatski, G. O. Vinokur, V. P. Danilenko, D. S. Lotte, B. Golovin, Sl. Guț u – noțiunea de *terminologie* reprezintă „un ansamblu de termeni corelat cu o sferă de activitate profesională, legați unul de altul la nivel noțional, lexicosemantic, gramatical și al formării cuvintelor” [1, p.7].

În comparație cu vocabularul uzual, terminologiile sunt relativ închise, întrucât cu ajutorul termenilor se transmit cunoștințe cât mai precise într-un anumit domeniu.

Totodată, limbajul de specialitate are „un caracter tranzitoriu, dinamic și schimbător, răspunzând continuu activităților variate și progresului” [Kocourek *apud* 5]. Astfel, limbajul de specialitate din domeniul artelor plastice, nu este o excepție.

Termenii din domeniul artelor plastice, care ne interesează pe noi, sunt utilizați atât în limbajele de specialitate cât și în limba comună. Poate că din această cauză, până acum, nu au fost realizate studii, diverse lucrări în acest domeniu. *Sistemul terminologic (Figura 1)* al acestui domeniu cuprinde termeni propriu-ziși și cuvinte terminologizate, adică cuvinte din limba comună sau derivate ale acestora cu funcție de termeni.

În Pictură, o categorie particulară a „artelor plastice”, doar o parte din termeni sunt univoci și monoreferențiali, mai puțin cunoscuți nespecialiștilor, cei mai mulți sunt polisemantici, constituind un factor de ambiguitate; în acest caz, contextul are un rol important în clarificarea sensului lor, de exemplu: „*pictură*, ca o ramură a artelor plastice, desemnează un tip de artă, dar asocierea cu un determinant precizează fie genul, prin indicarea materialului de realizare (pictură în ulei, pe sticlă), fie ansamblu al operelor dintr-o țară / epocă – (pictura franceză în secolul ...) [5, p.7].

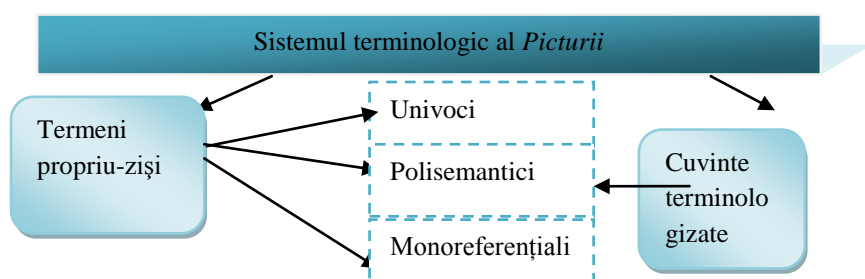

Fig. 1. Sistemul terminologic al Picturii

Una din caracteristicile limbajului de specialitate din pictură este frecvența *sinonimiei*, înregistrată în *textele specializate*. Sinonimele sunt considerate, după criterii diferite, eterogene, unele neacceptate de lingvistică (termeni populari, regionali sau chiar corespondenți din alte limbi, alături de echivalentele din alte limbaje de specialitate, cum ar fi *chimia*, *fizica*, *mineralogia*).

Prezența masivă a sinonimiei în *pictură* exprimă o caracteristică particulară a acestei terminologii. Aici, sinonimia are menirea de a clarifica tipurile de substanțe folosite în pictură (în cazul culorilor, de exemplu) și termenii variați care, parcă definesc aceeași culoare, sunt de fapt

accesibili numai specialiștilor, capabili a înțelege diferențele dintre termenii care par sinonimi unor nespecialiști. Astfel, chiar dacă un cititor obișnuit crede că înțelege un termen de tipul **alb Van Dyck, roșu de Flandra** sau **albastru de Prusia**, el nu poate lega acest nume de referentul său, și va înțelege doar latura generală a termenului (un fel de alb, un fel de albastru și un fel de roșu); în schimb, pentru specialist, diferențele dintre acești termeni sunt relevante. [9]

O serie de termeni univoci, monoreferențiali sunt decontextualizați: **sinopia** (“culoare naturală utilizată pe zid”), **cinabru** (“sulfură roșie de cadmiu”), **vermillon** (“sulfură roșie de mercur”), **alb de titan** (“bioxid de titan”) ș.a. În unele cazuri, **contextul** ajută la decodarea unor termeni strict specializați, altfel univoci, decontextualizați (precum *sgraffito este un fel de pictură*, sau *sgraffito s-a practicat pe ceramica de tip bizantin*); *camaieu (Camaieu este o pictură monocromă realizată cu tonurile aceleiași culori)*, *ton*, cu sens specializat chiar în dicționarele generale (*tonurile sunt prea uscate*) [9]. Importanța **contextului** în **terminologia artelor plastice** se manifestă divers, dar într-o direcție comună – cea a dezambiguizării, necesară pentru o terminologie, chiar și în cazul termenilor precis definiți (decontextualizați).

Din cele menționate mai sus putem să deducem că pictura dispune de un limbaj de specialitate, în primul rând, la nivelul inventarului de termeni (numeroși termeni compuși, parțial sau total necunoscuți nespecialiștilor) și numeroase sintagme fixe, situații în care sensul este precis, univoc, monoreferențial, cerință a unui limbaj de specialitate. În al doilea rând, definițiile sensului, date limbajului de specialitate din pictură, se fac într-o perspectivă specializată proprie, într-un cod relativ închis, în care numai unele elemente sunt accesibile nespecialiștilor.

Bibliografie

1. Botnariuc, L., *Formarea limbajului profesional la studenții. Colegiului de medicină*, Autoreferatul tezei de doctor în pedagogie, Ed. Institutul de Științe ale Educației, Chișinău, 2007.
2. Slușanschi, D., *Studiul vocabularelor speciale. Probleme de metodă*, SCL, XXII, 1971, nr. 6, p. 587–593.
3. Usaci, D., *Dezvoltarea limbajului individual al studenților alolingvi în baza situației de discurs*, Autoreferatul tezei de doctor în pedagogie, Chișinău, 2006.
4. ЛЕОНТЕВ, А., *Язык, речь, речевая деятельность*, Просвещение, Москва, 1969.
5. Athu, C., *Delimitarea terminologiilor de specialitate*. http://euromentor.ucdc.ro/NR1_v2/DELIMITAREA%20TERMINOLOGIIILOR%20DE%20SPECIALITATE.pdf din 2.04.2014.
6. Borchin, M.-I. și Borchin, O., *Raportul causal dintre limbajul comun și limbajul de specialitate* <http://culturasicomunicare.com/pdf/2011/Borchin%20Mirela.pdf> din 01.04.2014.
7. Milutin, I.-M., *Limbajul juridic în administrație* <http://culturasicomunicare.com/pdf/2011/Milutin%20Ionela.pdf> din 03.04.2014.
8. Sferle, A., *Limbajul juridic și limba comună*, Universitatea Tibiscus din Timișoara și Université Paris III Sorbonne Nouvelle http://www.litere.uvt.ro/vechi/documente_pdf/aticole/uniterm/uniterm3_2005/asferle.pdf din 28.03.2014.
9. <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/vranceanu/part11.htm> din 17.12.13 din 15.11.2013.